

Μάθημα 51ο

Ἡ αἴσθησις τῆς γεύσεως (Α΄)

Πολύ συχνά, παιδιά, θά ἔχετε ἀκούσει τήν σύγχρονη ἔκφραση ὅτι πρέπει νά ἐξετάσουμε ἕνα θέμα σφαιρικά. Τοῦτο σημαίνει ὅτι πρέπει νά ἀναλύουμε κάτι ἀπό ὅλες του τίς πλευρές, ἀπ' ὅλες του τίς πτυχές. Κι ἂν ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, θά πρέπει κι ἐμεῖς νά ἐπανέλθουμε στό χωρίο ἐκεῖνο πού ἤδη εἴχαμε ἀναλύσει τήν περασμένη καί τήν προπερασμένη φορά. Καί μάλιστα οὔτε σήμερα θά τό τελειώσουμε αὐτό τό χωρίο. «Καὶ εἶδεν ἡ γυνή, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρωσιν καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν καὶ ὡραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι, καὶ λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε· καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς μετ' αὐτῆς, καὶ ἔφαγον». Εἶναι στό 3ο κεφάλαιο τῆς Γενέσεως, χωρίο 6.

Ὅπως θά θυμόσαστε, εἶδαμε ὅτι ὁ διάβολος ὑπέβαλε στήν Εὐά νά δοκιμάσει τόν καρπὸ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως. Μέχρι τότε, φυσικά, ἡ Εὐά ἔβλεπε πολὺ ἀπλᾶ ἐκεῖνο τό δένδρον καί τόν καρπὸ του. Τώρα ὁμως, μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑποβολή, οἱ αἰσθήσεις τῆς Εὐας

ἄρχισαν νά δραστηριοποιοῦνται, νά ἀλλάζουν, νά μήν εἶναι ὅπως ἦταν πρῶτα, ἀλλά νά εἶναι κάτι ἄλλο, κάτι τό διαφορετικό, δηλαδή δημιουργήθηκε μέσα της μία περιέργεια, ὅποτε ἄρχισε νά βλέπει τόν καρπό αὐτοῦ τοῦ δένδρου ὅπωςδήποτε διαφορετικά, καί τοῦτο διότι μέσα της κάτι χάλασε.

Τί χάλασε; Ὁ νοῦς, ὁ ἡγεμών νοῦς, ἀφοῦ, ὅπως λέει ἡ γνωστή μας παροιμία, *νοῦς ὁρᾷ καί νοῦς ἀκούει*, ὁ νοῦς βλέπει καί ὁ νοῦς ἀκούει. Ἄν διεφθάρῃ ἡ αἴσθησις τῆς ὁράσεως στήν Εὐα, εἶναι γιατί, πίσω ἀπό τά μάτια, διεφθάρῃ ὁ ὑπάρχων νοῦς, ὁ βασιλεύς νοῦς. Αὐτός πρέπει νά κυβερνάει τόν ἄνθρωπο. Εἶναι αὐτός γιά τόν ὁποῖο προσεύχεται ὁ Δαβίδ στόν ψαλμό του· «καί πνεύματι ἡγεμονικῶ στήριξόν με»¹. Ποιό εἶναι αὐτό τό ἡγεμονικόν πνεῦμα; Εἶναι ὁ ἡγεμών νοῦς, ὁ ὀρθός νοῦς, ὁ σωστός νοῦς. Ἐάν ὁ νοῦς προδοθεῖ, θά προδώσει.

Ἔτσι, βλέπουμε ὅτι μετά τήν αἴσθησις τῆς ὁράσεως, πού διεφθάρῃ στήν Εὐα καί ἄρχισε νά βλέπει διαφορετικά, ἄρχισε νά δραστηριοποιεῖται καί μία ἄλλη αἴσθησις· ἡ γεύσις. Ἡ Εὐα ἐπιθύμησε νά δοκιμάσῃ τόν καρπό. Λέει ἐδῶ πῶς τό ξύλον ἦταν ἀρεστό στά μάτια της νά τό βλέπει καί νά τό τρώει, ἀλλά «καί ὥραϊόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι»· ἦταν καί ὥραϊος αὐτός ὁ καρπός, πολύ ὥραϊος, νά τόν ἀπολαύσῃ –*κατανοῶ* ἐδῶ σημαίνει ἀπολαμβάνω. Συνεπῶς μπαίνει τώρα καί μία δεύτερη αἴσθησις, ἡ αἴσθησις τῆς γεύσεως.

Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὅταν πάρῃ μία ἀπόφασις καί θέλῃ κάτι νά δοκιμάσῃ, θέλῃ ὅλες

1. Ψαλμ. 50, 14.

του οἱ αἰσθήσεις νά μετέχουν σ' αὐτό πού θά δοκιμάσει. Αὐτό εἶναι ἐκ φύσεως. Προσέξτε ἓνα παράδειγμα.

Ξέρετε ὅλοι πώς ὅταν πίνουμε κρασί, θέλουμε νά δοκιμάσουν καί οἱ πέντε αἰσθήσεις μας τό κρασί. Κατ' ἀρχάς τό βλέπουμε στό ποτήρι· ὕστερα μπορούμε νά τό μυρίσουμε· κατόπιν τό γεύομαστε· ἀλλά ἀκόμη καί τό πιάνουμε τό κρασί, μέ τήν ἔννοια ὅτι τό κρατᾶμε στό ποτήρι. Ὅμως δέν μετέχει ἡ ἀκοή· γι' αὐτό τσουγκρίζουμε τά ποτήρια, γιά νά μετέχει καί ἡ ἀκοή στήν πόση τοῦ κρασιοῦ. Δηλαδή θέλει ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος νά μετέχει σ' αὐτή τήν εὐχαρίστηση.

Βέβαια, ξαναλέω, αὐτό εἶναι στή δομή τοῦ ἀνθρώπου· ἔτσι κατασκεύασε ὁ Θεός τόν ἄνθρωπο. Καί δέν εἶναι καθόλου ἐκπληκτικό ἢ παράξενο τό ὅτι ἡ Εὐα, ὅταν βλέπει τόν καρπό –ἔστω καί ἂν τόν βλέπει περιεργα, ἔστω καί ἂν τόν βλέπει ἐπιθυμητά– τόν κόβει καί τόν τρώει· αὐτό εἶναι πολύ φυσικό, ἔρχεται ὡς συνέχεια.

Γιατί ὅμως θέλουμε νά μετέχουν ὅλες οἱ αἰσθήσεις μας; Διότι ὁ Θεός ἔκανε τόν ἄνθρωπο ἔτσι ὥστε νά ἀπολαμβάνει μέ ὅλες του τίς αἰσθήσεις –καί μέ τό σῶμα του καί μέ τήν ψυχή του, καί μέ τίς δυό του οὐσίες, μέ ὁλόκληρη τήν ὑπαρξή του– τόν ἐνανθρωπήσαντα Θεό! Αὐτό ἤθελε ὁ Θεός. Γι' αὐτόν τόν λόγο ὁ Ἰησοῦς Χριστός θεράπευε ἐκείνους πού ὕστεροῦσαν σέ μιά τους αἴσθηση. Ἐπί παραδείγματι, κάποιον πού ἦταν κουφός, τόν ἔκανε καλά· γιατί; γιά νά μπορεῖ νά ἀκούει τόν Λόγο –μέ λάμδα κεφαλαῖο. Ὅταν θά μιλοῦσε ὁ ἐνανθρωπήσας Λόγος τοῦ Θεοῦ, τό δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, νά μποροῦσε ὁ πρῶην κουφός νά

Τόν ἀκούει. Ἀλλά καί στόν τυφλό ἀποκαθιστοῦσε τά μάτια του, γιά νά μπορεῖ νά βλέπει τόν ἐνανθρωπήσαντα Υἱό τοῦ Θεοῦ.

Γι' αὐτόν λοιπόν τόν λόγο ὁ Κύριος θεράπευε τίς ἀσθένειες, καί ὄχι φυσικά γιατί ἀντιλαμβανόταν τό θέμα ἀπό μιὰ ἀνθρωπιστική ἢ κοινωνική διάσταση, ὅπως ἐμεῖς σήμερα. Ἐχουμε παρεξηγήσει τά πράγματα, καί νομίζουμε ὅτι ὁ Χριστός θά πρέπει νά ἱκανοποιεῖ τίς ποικίλες ἀνάγκες μας –νά μᾶς θεραπεύει, νά μᾶς δίνει νά τρῶμε καί νά πίνουμε– μόνο σέ ἓνα κοινωνικό ἐπίπεδο, σύμφωνα μέ τήν κοινωνική ἀντίληψη τοῦ πῶς οἱ ἄνθρωποι νά περνοῦν καλά. Δέν εἶναι ὅμως ἐκεῖ τό θέμα. Ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός Λόγος δημιούργησε ἔτσι τόν ἄνθρωπο, γιά νά μπορεῖ νά ἀντιλαμβάνεται τόν Δημιουργό του, νά Τόν βλέπει.

Καί δέν εἶναι τυχαῖο ἐκεῖνο πού λέει ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης στήν πρώτη του ἐπιστολή, ὅτι «ὁψόμεθα αὐτόν καθὼς ἐστὶ»², θά Τόν δοῦμε ὅπως εἶναι, καί θά μᾶς δεῖ κι Ἐκεῖνος ὅπως εἴμαστε. Ἐξ ἄλλου αὐτό εἶναι ἡ σωτηρία μας, αὐτό συνιστᾷ τή σωτηρία μας· ἡ ὄραση τοῦ Θεοῦ! Πῶς ὅμως θά γίνει αὐτό; Θά ἀναστηθοῦμε. Θά ἀναστηθοῦμε κι ἐμεῖς ὅπως ἀναστήθηκε Ἐκεῖνος. Θά πάrouμε πάλι τό σῶμα μας, καινούργιο, δηλαδή ἡ ψυχὴ μας θά ἐνωθεῖ μ' αὐτό, ὅπως καί ἡ δική Του ἡ ψυχὴ ἐνώθηκε μέ τό σῶμα Του, πού αὐτά καί τά δύο δέν χωρίστηκαν ποτέ ἀπό τόν Θεό Λόγο.³ Ἔτσι λοιπόν

2. Α' Ἰωάν. 3, 2. Βλ. Ἀποκ. 22, 4.

3. Αὕτῃ τήν ἀλήθειαν ἐκφράζει τό γνωστό τροπάριο τῆς Διακαινησίμου «*Ὡς ἐν τάφῳ σωματικῶς, ἐν Ἄδου δὲ μετὰ ψυχῆς, ὡς Θεός, ἐν Παραδείσῳ δὲ μετὰ ληστοῦ, καὶ ἐν θρόνῳ ὑπῆρχες, Χριστέ, μετὰ Πατρός καὶ Πνεύματος, πάντα πληρῶν ὁ ἀπερίγραπτος.*».

θά Τόν δοῦμε «καθώς ἐστι». Εἶναι καταπληκτικό!

Ὡστε αὐτός εἶναι ὁ λόγος πού θέλει ὁ ἄνθρωπος νά μετέχουν ὅλες του οἱ αἰσθήσεις σέ κάτι πού δοκιμάζει.

Βέβαια, καταλαβαίνετε ὅτι μέ τήν πτώση τῶν πρωτοπλάστων οἱ αἰσθήσεις πιά ἔπαθαν μία διαστροφή, καί ἀντί ὁ ἄνθρωπος νά τείνει τίς αἰσθήσεις του πρὸς τά ἀληθινά καί τά μόνιμα, τίς στρέφει πρὸς τίς ἡδονές, πού φέρνουν τήν ὀδύνη καί εἶναι φευγαλέες.

Ἡ Εὐα λοιπόν εἶδε τόν καρπὸ, ἅπλωσε τὸ χέρι της καί τόν ἔφαγε. Ἀλλά ἀφοῦ ἅπλωσε τὸ χέρι της καί τόν ἔφαγε, τότε ἀντελήφθη ὅτι ἦταν «ῥαῖος τοῦ κατανοῆσαι», ἦταν δηλαδή ἀπολαυστικός. Προσέξτε αὐτὴν τὴ λέξη· ἀπολαυστικός! Ὡτσι, θά λέγαμε, πλάι στὴν παρέκκλιση τῆς αἰσθήσεως τῆς ὁράσεως, ἔρχεται ἡ παρέκκλιση τῆς αἰσθήσεως τῆς γεύσεως.

Τί ἀκριβῶς ἦταν αὐτὴ ἡ παρέκκλιση στό θέμα τῆς γεύσεως;

Εἶναι γνωστό ὅτι ἡ γεύση εἶναι φτιαγμένη ἀπὸ τὸν Θεό γιὰ νά δοκιμάζει ὁ ἄνθρωπος ὅ,τι ἀκριβῶς τρώει, εὐχάριστο ἢ δυσάρεστο, νά δοκιμάζει τὸ γλυκὸ καί τὸ πικρὸ. Αὐτὴ ἡ αἴσθηση συνοδεύει τὴν τροφή, δηλαδή συνοδεύει τὴ θρέψη. Ἡ θρέψη εἶναι μία βασικὴ λειτουργία τοῦ σώματος· γιὰ νά ζήσει ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά φάει. Ἀλλὰ ὁ Θεός στὴ θρέψη ἔβαλε καί τὴν γεύση· ἔτσι ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ζητάει νά φάει γιὰ νά τραφεῖ, ταυτοχρόνως αἰσθάνεται καί τὴν εὐχάριστη γεύση ἐκείνου πού τρώει. Ὡστε τί κάνει ἡ γεύση; Ἡ γεύση συνοδεύει τὴν τροφή, καί ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται εὐχάριστα.

Ποῦ εἶναι λοιπόν ἡ παρέκκλιση τῆς γεύσεως; Ὅταν ὁ ἄνθρωπος θέλει, σ' ἐκεῖνο πού τρώει, ὅχι ἀπλῶς νά αἰσθάνεται τό εὐχάριστο, ἀλλά τό ἀπολαυστικό· δηλαδή τί; ὅταν ἐπιδιώκει τήν τρυφή. Ἡ τρυφή, ὅπως θά δοῦμε, εἶναι ἡ ἀπόλαυση. Ἔτσι, ὁ ἄνθρωπος ζητάει νά ἱκανοποιεῖ ὅχι ἐκεῖνο πού ὑπάρχει ὡς ἀνάγκη, ἀλλά ἐκεῖνο πού δέν εἶναι ἀνάγκη, δηλαδή τήν ἀπόλαυση.

Νά σᾶς θυμίσω τί γίνονταν στήν ἐποχή τοῦ Νέρωνος, ἀλλά καί ἄλλων αὐτοκρατόρων, στή Ρώμη. Ὅπως λέει ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, ἡ Ρώμη ἦταν ἐκεῖνο τό μεγάλο πηγάδι, πού τῆς ἔριχναν μέσα –καί τί δέν τῆς ἔριχναν... καί ἀπό ποῦ δέν ἔφερναν...!– ἀπό ὅλα τά σημεῖα τῆς αὐτοκρατορίας, τά πιό ἐκλεκτά πράγματα, καί ἔτρωγε, ἔτρωγε καί ἔτρωγε καί τρώει!⁴ Ἀλλά αὐτό, παιδιά, γίνεται καί στήν ἐποχή μας καί πάντοτε. Τί ἔκαναν λοιπόν τότε; Ἔτρωγαν καί ἔπιναν. Ἀλλά ἐπειδή ἡ χωρητικότητα τοῦ στομαχοῦ εἶναι περιορισμένη –καί φυσικά δέν ἦταν ἡ θρέψη ὁ σκοπός ἐκεῖνων πού ἔτρωγαν, δέν ἔτρωγαν γιά νά τραφοῦν, ἀλλά ἦταν ἡ τρυφή, ἡ γεύση μόνο, ἡ ἀπόλαυση– γι' αὐτό ἔκαναν ἐμετό, καί συνέχιζαν πάλι νά τρῶνε!... καί πάλι ἔκαναν

---

4. «Αὐτό τό αἰσθητήριο παρομοιάζει πρὸς ἐκεῖνο τό μέγα χάσμα, ὅπου αἰφνιδίως ἠνοιχθῇ εἰς τὸν τόπον τῆς Ρώμης, τόσον βαθύ, ὅπου, ὅση ὕλη καὶ ἂν ἐρρίπτετο μέσα, ὅλη κατεβυθίζετο, καὶ οὐδέποτε τὸ ἐγέμιζεν, ὡς γράφουσιν οἱ Ἱστορικοί. Διὰ τὸ αὐτὸ τό αἰσθητήριο εἶναι ἕνας κόλπος τόσον πλατύς, ὅπου χωρεῖ ὅσα ἐδώδιμα ἐξάγει ἡ Γῆ καὶ ἡ Θάλασσα· εἶναι πῖθος τετρημμένος, κατὰ τὸν Νύσσης Γρηγόριον, ὁ ὅποιος πάντοτε πληροῦται, καὶ πάντοτε μένει κενός· καὶ ἐνὶ λόγῳ εἰπεῖν, εἶναι Ἄδης ἀχόρτατος.» (Συμβουλευτικὸν Ἐγχειρίδιον, Κεφ. Ζ', Περὶ φυλακῆς τῆς Γεύσεως, σσ. 76-77.)

ἐμετό, καί συνέχιζαν πάλι νά τρῶνε!

Ἦδῶ βλέπει κανεῖς μέ σαφήνεια ὅτι ἡ φυσική γεύση, πού συνοδεύει τήν τροφή ὅπως ὁ Θεός τήν δημιουργήσε, παρεκκλίνει. Αὕτή εἶναι ἡ παρέκκλισή της· τό νά ἀναζητᾶται ἡ τρυφή, ἡ ἀπόλαυση. Δηλαδή ὁ σκοπός, πού εἶναι ἡ τροφή, μεταβάλλεται σέ μέσον, καί ἡ ἴδια ἡ ἀπόλαυση, πού εἶναι τό μέσον, γίνεται σκοπός. Ἀλλά, ὅπως θά ξέρετε, ὅταν ἓνα μέσον μεταβάλλεται σέ σκοπό, τότε ἔχουμε παρέκκλιση, ἔχουμε διαστροφή. Ποιά εἶναι λοιπόν ἡ παρέκκλιση τῆς αἰσθήσεως τῆς γεύσεως; Τό ὅτι ἡ τρυφή ἔγινε σκοπός, καί ὅχι ἀπλῶς ἓνα μέσο.

Ἵσως ρωτήσετε: *Μήπως εἶναι ἁμαρτία νά δοκιμάζουμε ἓνα φαγητό, ἓνα φρουτό, ἡ ὅ,τι ἄλλο, καί εἶναι νόστιμο, εἶναι ὁμορφο;*

Ὅχι, σ' αὕτή τήν δοκιμή δέν ὑπάρχει ἁμαρτία.

Μάλιστα γι' αὐτό ρωτήθηκε κάποτε ὁ ὅσιος Βαρσανούφιος: *«Ἐπειδὴ ἐν ἐκάστη τροφῇ ἐστί τις φυσικὴ ἡδύτης, μὴ βλάβην ἐργάζεται τῷ μεταλαμβάνοντι;»*. Ἐπειδὴ σέ ὅ,τι τρῶμε ὑπάρχει μιὰ φυσικὴ γλυκύτητα, μήπως παθαίνουμε πνευματικὴ ζημιὰ ὅταν παίρνουμε μιὰ νόστιμη τροφή νά τή φᾶμε; Καί ἀπάντησε ὁ Ὅσιος: *«Ὁ Δεσπότης Θεὸς τὴν τοιαύτην ἡδύτητα ἐν ἐκάστη τροφῇ ἐδημιούργησε· καὶ οὐκ ἔστι βλάβος τῷ μετ' εὐχαριστίας μεταλαμβάνοντι· τὴν δὲ προσπάθειαν αἰεὶ παραφυλάττεσθαι χρὴ· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ βλάβη τῆς ψυχῆς»*⁵. Εἶπε δηλαδή ὅτι ὁ Θεός ἔβαλε τήν γλυκύτητα μέσα στοὺς καρπούς, μέσα στά τρόφιμα· συνεπῶς δέν ὑπάρχει βλάβη πνευματικὴ ὅταν τρῶμε μέ εὐγνωμοσύ-

5. Ἀποσπάσματα ἀπὸ τό Γεροντικόν, ψογ', σ. 337.

νη καί μέ εὐχαριστία ἐκεῖνα πού ἔκανε ὁ Θεός γιά μᾶς. Σ' αὐτό δέν ὑπάρχει βλάβη.

Ποῦ εἶναι ἡ βλάβη; Ἐκεῖ πού ἀρχίζει νά ὑπάρχει ἡ *προσπάθεια*. Στή γλώσσα τῶν Πατέρων, *προσπάθεια* θά πεῖ προσκόλλησις στό ἐξεζητημένο. Ὑπάρχει καί τό ἀντίθετο· *ἀπροσπάθεια*, δηλαδή νά μή ζητᾶμε τό ἐξεζητημένο. *Προσπάθεια* λοιπόν εἶναι ἡ ἐπιθυμία μας, ἡ κίνησή μας πρὸς κάτι τό ἐξεζητημένο. Ὅταν ζητᾶμε τό ἐξεζητημένο στίς τροφές γιά νά ἀπολαύσουμε γεύσεις, κάνοντας τήν γεύση σκοπό καί ὄχι μέσο, αὐτό εἶναι βλάβη τῆς ψυχῆς, καί πρέπει νά τό προσέξουμε.

Ὅπως ἀντιλαμβάνεστε, παιδιά, πρέπει ἀπλᾶ νά τρῶμε· ὅ,τι ἔχει τό τραπέζι μας. Θά μαγειρεύουμε βεβαίως τό φαγητό μας· δέν θά τρῶμε ὠμές τίς τροφές. Θά μαγειρεύουμε μέ κάποια ἀπλότητα· ὄχι κάτι τό μυθῶδες, τό ὑπερβολικό. Χωρίς πολυπλοκότητα· ὅπως θά μαγείρευε κανεῖς ἓνα λιτό φαγητό. Δέν θά γυρεύουμε ἰδιαίτερες γεύσεις πάντοτε. Μπορεῖ κάποτε νά μᾶς δώσουν κάτι πολύ ὠραῖο καί πολύ ἀπολαυστικό. Ἐμεῖς δέν θά κυνηγήσουμε αὐτήν τήν εὐχαρίστηση· θά τό φᾶμε, θά δοξάσουμε τόν Θεό, καί τίποτε ἄλλο· βλάβη στήν ψυχή μας δέν θά ἔχουμε. Ὅταν ὅμως γίνουμε κυνηγοί τῆς ἡδονῆς τῆς γεύσεως, τότε ἀναμφισβήτητα ἁμαρτάνουμε καί ἔχουμε βλάβη. Βλέπετε, οἱ ἄνθρωποι τρέχουν ἐκεῖ πού ἀκούγονται συμπόσια, πού ἀκούγονται τραπέζια καί μεξέδες. Αὐτό ὅμως εἶναι ἀναζήτηση γεύσεων, καί εἶναι πολύ κακό.

Τί εἶναι λοιπόν ἡ τρυφή; Εἶναι ἡ ἀπόλαυση, εἶναι ἡ πολυτέλεια, εἶναι ἡ ἡδονοθηρία, εἶναι ἡ φιληδονία.

Μάλιστα, γιά νά τό καταλάβετε ἀκόμα καλύτερα,

θά ἔχετε προσέξει ἴσως μερικούς ἀνθρώπους, ἰδίως γυναῖκες, πὼς καπνίζουν! Προσέξτε. Πάρα πολλοὶ ἄνθρωποι, κυρίως ἄνδρες, ἀπλῶς βάζουν τό τσιγάρο στό στόμα, ρουφοῦν αὐτό πού ρουφοῦν, αὐτό πού ὑπάρχει, αὐτόν τόν καπνό, καί ἀπλῶς καπνίζουν. Ἔχω δεῖ ὅμως γυναῖκες νά καπνίζουν μέ πάθος, νά ρουφοῦν ἀπολαυστικά τόν καπνό! Αὐτό τώρα τί εἶναι; Εἶναι ἡ ἀναζήτηση θά λέγαμε αὐτῆς τῆς ἡδονῆς, αὐτῆς τῆς τρυφῆς.

Ἔχετε δεῖ, ἀκόμη, πὼς τρῶμε ἓνα φαγητό, κυρίως ἓνα παγωτό; Τό τρῶμε λίγο-λίγο, σιγά-σιγά, γιά νά τό ἀπολαύσουμε. Ὅχι γιατί εἶναι παγωμένο· ὄχι... ἀλλά γιατί θέλουμε νά τό ἀπολαύσουμε. Καί γιά νά μή πείτε ὅτι τό παγωτό τό τρῶμε ἀργά ἐπειδὴ εἶναι παγωμένο, πάω σέ ἄλλο.

Ἔχετε προσέξει, σ' ἓνα συμπόσιο, σ' ἓνα τραπέζι, σέ ἓνα γλέντι, σέ ἓνα πάρτυ ἢ ἄλλου, ἔχετε δεῖ ὅτι ὅλη νύχτα τρῶνε, καί ὅλο κουβαλᾶνε στό τραπέζι καί κρασιά καί ποτά; Μά πὼς μποροῦν συνέχεια νά τρῶνε;... Ἐδῶ, σ' ἓνα τέταρτο, φάγαμε, χορτάσαμε, τελειώσαμε· κατελήφθη ὁ χῶρος τοῦ στομαχοῦ μας. Ἐκεῖ ὅμως ὄχι· δέν τρῶνε γιά νά χορτάσουν, ἀλλά τρῶνε καί πίνουν λίγο-λίγο, ὅλη νύχτα τρῶνε καί πίνουν, γιά νά γλεντήσουν. Ἐδῶ τί ἔχουμε; τήν ἀναζήτηση τῆς ἀπολαύσεως· δηλαδή δέν καθόμαστε στό τραπέζι μας γιά νά φᾶμε τό φαγητό μας καί νά ποῦμε ἀπλᾶ εἶναι ὡραῖο τό φαγητό, δόξα τῷ Θεῷ!

Ἡ τρυφή, κατὰ τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο, ὀνομάζεται κόπρος. Ἔτσι ἐγώ ξέρω νά τιμῶ τήν τρυφή μ' αὐτό τό ὄνομα· κοπριά!⁶

6. «Μὴ τιμήσωμεν οἶνων τοὺς ἀνθοσμίας, ὀψοποιῶν μαγγανεί-

Βέβαια, στό ἴδιο κεφάλαιο τῆς Γενέσεως, ὁ παράδεισος ὀνομάζεται *παράδεισος τρυφῆς*. Λέει: «καὶ ἐξέβαλε τὸν Ἀδὰμ καὶ κατώκισεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς». ⁷ Δέν ἔχει ὅμως καμμία σχέση ἐδῶ ἡ λέξη *τρυφή* μέ ὅ,τι λέμε τόσην ὥρα, γιατί ἐδῶ ἔχει μία κακή σημασία, ἐνῶ ἐκεῖ, στόν παράδεισο, δέν ἔχει καμμία σημασία κακή. Ἐδῶ εἴπαμε ὅτι *τρυφή* εἶναι ὅταν ἡ γεύση, ἡ ὅ,τι ἄλλο, γίνεται αὐτοσκοπός. Ἐκεῖ, ὁ παράδεισος, ἦταν μέν πάρα πολύ εὐχάριστος, ἀλλά δέν θά γινόταν αὐτοσκοπός, δέν θά προσκολλοῦνταν οἱ πρωτόπλαστοι στόν παράδεισο, ἀλλά θά εἶχαν ἀναγωγή στόν Θεό. Εἶναι αὐτό πού λέμε *ἐντρυφή*· στή μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἡ *κατατρυφῶ* στή μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς, δηλαδή βαθιά ἀπολαμβάνω μέσα στή μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Βλέπετε, ἐδῶ τό ρῆμα *τρυφῶ* ἔχει καλή σημασία.

Πάντως –γιά νά ξαναγυρίσουμε στήν *τρυφή* μέ τήν κακή σημασία– ὅπως ἀντιλαμβάνεστε μέ αὐτά πού εἴπαμε, ἀφοῦ ἡ γεύση γίνεται σκοπός, τότε, ἀντί νά τρῶμε γιά νά ζοῦμε, ζοῦμε γιά νά τρῶμε! Εἶναι φοβερό! Εἶναι ἀντιστροφή τῶν πραγμάτων.

Εἶναι ἐκεῖνο πού ἔλεγαν οἱ Ἐπικούρειοι, καί πού μᾶς λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος σέ μιᾷ ἐπιστολή του, *Πρός Κορινθίους*, «*φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν*»⁸. Δέ βαριέσαι... δέν ὑπάρχει τίποτα...

ας, μύρων πολυτελείας. Μὴ γῆ καὶ θάλασσα τὴν τιμὴν ἡμῶν κόπον δωροφορεῖωσαν· οὕτω γὰρ ἐγὼ τιμᾶν οἶδα τρυφήν.» (Λόγος ΛΗ', *Εἰς τὰ Θεοφάνια*, PG 36, 316CD).

7. Γέν. 3, 24.

8. Α' Κορ. 15, 32.

ὅ,τι φᾶς καί ὅ,τι πιεῖς! Ἄς φᾶμε λοιπόν καί ἄς πιοῦμε σήμερα, γιατί αὔριο θά πεθάνουμε!

Θέλετε νά δεῖτε πόσο ὥραϊα, μέ πόση λεπτότητα καί πόσο χαρακτηριστικά περιγράφει τό θέμα αὐτό τό βιβλίο τῆς Σοφίας Σολομῶντος; Ἀκοῦστε το· εἶναι ἀπό τό 2ο κεφάλαιο (δέν ἔχω πάρει ὅλο τό κείμενο, γιά νά μήν ἀργήσουμε):

«Ὀλίγος ἐστὶ καὶ λυπηρὸς ὁ βίος ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τελευτῇ ἀνθρώπου»· λίγη εἶναι ἡ ζωὴ μας καί θλιβερή, καί δέν ὑπάρχει θεραπεία μετὰ τὸν θάνατο τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ζωὴ μας, λέει, εἶναι μικρὴ καί γεμάτη ἀπὸ βάσανα, καί ὅταν πεθάνει κανεὶς δέν ὑπάρχει ἀποκατάσταση, δηλαδή δέν μπορεῖ νά ξαναγυρίσει πίσω.

»Τέφρα ἀποβήσεται τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα διαχυθήσεται ὡς χαῦνος ἀήρ»· τό σῶμα γίνεται στάχτη, χῶμα, καί ἡ ψυχὴ θά σκορπιστεῖ ἀπλῶς σάν ἕνας λεπτὸς ἀδύναμος ἄερας· δηλαδή ὑλισμὸς πέρα γιὰ πέρα!

»Δεῦτε οὖν καὶ ἀπολαύσωμεν τῶν ὄντων ἀγαθῶν». Ἐλᾶτε λοιπόν, ἀφοῦ ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, νά ἀπολαύσουμε τά ὑπάρχοντα ἀγαθὰ. Ποιὰ εἶναι τά ὑπάρχοντα ἀγαθὰ; Εἶναι αὐτά πού βλέπουμε, αὐτά πού εἶναι φευγαλέα, αὐτά πού εἶναι μάταια· «καὶ χρησώμεθα τῇ κτίσει ὡς ἐν νεότητι σπουδαίως», καί ἐλᾶτε νά χρησιμοποιήσουμε τά κτίσματα, τά δημιουργήματα, σάν νά εἴμαστε νέοι ἄνθρωποι, γρήγορα-γρήγορα, δηλαδή χωρὶς νά χάνουμε καιρό· ἐλᾶτε... ἐλᾶτε νά φᾶμε, νά πιοῦμε, νά ἀπολαύσουμε.

»Οἴνου πολυτελοῦς καὶ μύρων πλησθῶμεν»· ἄς χορτάσουμε μέ τά πολυτελῆ κρασιά καί ἄς γεμίσουμε

από αρώματα. Πώς τά λέμε σήμερα αυτά τά ποτά; Κοκτέιλ, ούισκι, ὅ,τι θέλετε, ὅλα αυτά... Καί λέω αυτά τά ακριβά, γιατί τέτοια πᾶμε καί ἀγοράζουμε!

Ξέρετε, ἐκεῖ στό πάρκο πάνω στόν Ἅγιο Ἀχίλλιο, πού εἶναι τά δοχεῖα ἀπορριμμάτων, ἅμα θά πᾶτε πρῶι, θά βρεῖτε μέσα μπουκάλια ἀπό ούισκι· τά πίνουν τήν νύχτα ἐκεῖ στό πάρκο, κυρίως νέοι ἄνθρωποι, καί πᾶνε καί πετᾶνε ἐκεῖ τά μπουκάλια. Ούισκι, παρακαλῶ, ούισκι... πού ἔχει οἰνόπνευμα 90%, φοβερό πράγμα!... Παίρνεις φωτιά ὅταν πίνεις ἐκεῖνο τό πράγμα... νερό τῆς φωτιᾶς τό ἔλεγαν κάποτε οἱ Ἰνδιάνοι τῆς Ἀμερικῆς! Νερό τῆς φωτιᾶς πραγματικά... φωτιά ὑγρή, πού κατακαίει τόν ἄνθρωπο! Λοιπόν, βλέπετε τί πίνουμε;... Ὅλα αυτά τά πράγματα εἶναι γιατί θέλουμε νά ζήσουμε τή ζωή μας...!

»*Πανταχῇ καταλίπωμεν σύμβολα τῆς εὐφροσύνης*», παντοῦ νά ἀφήσουμε σημάδια τῆς πολυτελοῦς καί ἀπολαυστικῆς ζωῆς μας. Ἔμειναν στήν Ἱστορία τά συμπόσια! Φανταστεῖτε ὅτι στή Ρώμη κάθε βράδυ, στά αὐτοκρατορικά σκηνώματα, παραθέτονταν γεύματα σέ πολύ κόσμος, ἐπισήμους καί ἄλλους ἀξιωματούχους, ἀξίας εἴκοσι χιλιάδων χρυσῶν λιρῶν στερλινῶν Ἀγγλίας. Φοβερό!... «*ὅτι αὕτη ἡ μερίς ἡμῶν καί ὁ κληρος οὗτος*»· αὐτό εἶναι πού θά μᾶς μείνει· ὅλα τ' ἄλλα, δέ βαριέσαι... αὐτό θά μᾶς μείνει· νά φᾶμε καί νά πιοῦμε!

Καί ἐφόσον, παιδιά, ἡ τροφή γίνεται ἐφεξῆς μιᾷ ἀπόλαυση καί ἕνας σκοπός τῆς ζωῆς, ἡ αἴσθησις τῆς γεύσεως μεταβάλλεται πιά στό πάθος τῆς λαιμαργίας καί τῆς γαστριμαργίας. Ποιά εἶναι ἡ διαφορά ἀνάμεσα στή λαιμαργία καί τή γαστριμαργία; Τό λένε οἱ λέξεις·

λαιμαργία εἶναι ἡ ἐπιθυμία νά ἱκανοποιήσω τόν λαιμό, ἐνῶ γαστριμαργία εἶναι ἡ ἐπιθυμία νά ἱκανοποιήσω τόν χορτασμό στό στομάχι μου, νά φάω πολύ. Ὡς λοιπόν νά ἱκανοποιήσω τόν λαιμό μου ἢ τήν γαστέρα, τό στομάχι μου.

Ἔτσι ἡ γαστριμαργία γίνεται ἡ πύλη κάθε κακοῦ.

Ἐφόσον ἡ Εὐα ἄπλωσε τό χέρι καί ἔφαγε ἀπό τόν καρπό μέ παράλογον ὄρεξιν –ὅπως λέει ὁ ἅγιος Ἀνδρέας Κρήτης στόν *Μεγάλο Κανόνα* του,⁹ ἢ ὅπως λέει ὁ Ὡσηέ, «ἐφάγετε καρπὸν ψευδῆ»¹⁰, φάγατε ψεύτικο καρπό– ἀπό τότε, παιδιά, ἡ γαστριμαργία πλέον γίνεται ἡ πύλη παντός κακοῦ.

Τό λένε οἱ Πατέρες αὐτό, ὅτι ἡ γαστριμαργία εἶναι ἡ πύλη παντός κακοῦ· ὅπως καί τό ἀντίθετο, ὅτι ἡ νηστεία εἶναι ἡ πύλη παντός ἀγαθοῦ· θά τό δοῦμε ὁμῶς στή συνέχεια.

Λέει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης ὅτι ἡ γαστριμαργία εἶναι ἡ μητέρα κάθε κακοῦ. «*Ἡ δὲ κατὰ τὴν γεῦσιν ἀπόλαυσις, μήτηρ, ὡς ἂν εἴποι τις, τῶν καθ' ἑκαστὸν ἐστὶ κακῶν.*» Δηλαδή, ἡ ἀπόλαυση πού ἀφορᾷ στή γεύση εἶναι ἡ μάνα τῶν ἐπιμέρους κακῶν· «*τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι ῥίζα σχεδὸν ἐστὶ τῶν περὶ τὸν βίον πλημμελημάτων ἢ περὶ τὸν λαιμὸν ἀσχολία;*» Ποιὸς δὲν γνωρίζει ὅτι ἡ ῥίζα σχεδὸν κάθε παρεκτροπῆς στή ζωὴ ἔγκειται στό νά ἀσχολεῖται κανεὶς περὶ τόν λαιμό του, δηλαδή μέ τήν λαιμαργία; «*Ταύτης γὰρ ἐξήρηται ἡ τρυφή, ἡ μέθη, ἡ γαστριμαργία, ἡ περὶ τὴν δίαιταν*

9. «Τὸν ἐμπροσημόν, ὥσπερ Λῶτ, φεῦγε, ψυχὴ μου, τῆς ἀμαρτίας· φεῦγε Σόδομα καὶ Γόμορρα· φεῦγε φλόγα πάσης παραλόγου ὀρέξεως.» (Πέμπτη Μεγάλου Κανόνος, Ὁρθρος, Ὡδὴ γ')

10. Ὡσηέ 10, 13.

ἄσωτία, ἡ πληθώρα, ὁ κόρος, ὁ κῶμος, ἡ κτηνώδης καὶ ἄλογος περὶ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας καταφορά.»¹¹· γιατί ἀπὸ αὐτὴν, τῇ λαιμαργίᾳ, ἐξαρτᾶται, δηλαδή ἀπορρέει, ἡ τρυφή, ἡ μέθη, ἡ γαστριμαργία, ἡ ἄσωτία πού σχετίζεται μέ τό φαγητό, ἡ ἀφθονία, ὁ κορεσμός, οἱ ἄσεμνες γιορτές τοῦ τρύγου, ἡ κτηνώδης καὶ ἡ ἀπερίγραπτη κατάπτωση ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας, ὅλα ἐκεῖνα τὰ ἀκατονόμαστα πάθη τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦν ὕστερα ἀπὸ ἓνα γερό φαγοπότι.

Βλέπετε λοιπόν ὅτι τὰ πάθη ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν πύλη τῆς γαστριμαργίας. Ἄπλωσε τό χέρι της ἡ Εὐα καὶ ἔφαγε, καὶ ἀπὸ τότε μπῆκαν ὅλα τὰ κακά στή ζωὴ μας, ἀφοῦ ἡ αἴσθησις τῆς γεύσεως διαστράφηκε, παρεξέκλινε.

Ἔτσι, παιδιά, ἔχουμε τὰ φοβερά πάθη τῶν Σοδομιτῶν –φοβερά πάθη! ποῦ νὰ τὰ πεῖ κανεῖς! «αἰσχρόν ἐστὶ καὶ λέγειν», καὶ μόνο νὰ τὰ πεῖ κανεῖς εἶναι φοβερό πρᾶγμα, εἶναι αἰσχρό!– ξεκίνησαν τὰ φοβερά αὐτὰ πάθη τῶν πέντε πόλεων ἀπὸ τὴν ἀφθονία τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν, ἡ ὁποία ἀφθονία ἔκανε τοὺς Σοδομίτες τρυφηλοὺς, δηλαδή νὰ ἀγαποῦν τὴν καλοπέρασις, τίς ἀνέσεις καὶ τίς σαρκικὲς ἀπολαύσεις.

Ἀπευθύνεται ὁ Ἰεζεκιήλ πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ, τὴν ὁποία παρομοιάζει μέ ἀδελφὴ τῆς πόλεως Σοδόμων καὶ λέει: «Πλὴν τοῦτο τὸ ἀνόμημα Σοδόμων τῆς ἀδελφῆς σου, ὑπερηφανία· ἐν πλησμονῇ ἄρτων καὶ ἐν εὐθηνίᾳ οἴνου ἐσπατάλων αὐτὴ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς.»¹² Ποιό εἶναι τό ἀνόμημα; Τί ἔκαναν τὰ Σόδομα,

11. *Εἰς τὴν προσευχήν, Λόγος Ε΄*, PG 44, 1185CD.

12. *Ἰεζ.* 16, 49.

ὅπως τώρα κάνουν καί τά Ἱεροσόλυμα, διότι ἐκεῖ ἀπευθύνεται ὁ Προφήτης; Βρίσκονταν «ἐν πλησμονῇ ἄρων καὶ ἐν εὐθηνίᾳ» –εὐθηνία εἶναι ἡ αὐθονία. Εἶχαν πολλά ἀγαθά, ἄφθονα· καί τί ἔκαναν; σπαταλοῦσαν, σπαταλοῦσαν, σπαταλοῦσαν! Καί οἱ *θυγατέρες αὐτῆς* εἶναι οἱ ἄλλες τέσσερις πόλεις, εἶναι ἡ περίοικος τῶν Σοδόμων, οἱ γειτονικές πόλεις.

Βλέπει κανεῖς λοιπόν ὅτι τά φοβερά ἐκεῖνα πάθη πού ἄνοιξαν τόν δρόμο νά καταστραφοῦν οἱ πόλεις αὐτές μέ πῦρ καί θεῖο –τύπος τῆς μελλοντικῆς κολάσεως τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων–¹³ ξεκίνησαν ἀπό τήν γαστριμαργία, ἀπό τήν πληθώρα τῶν ἀγαθῶν.

Παιδιά, πολύ φοβᾶμαι, πάρα πολύ φοβᾶμαι, ὅτι καί ἡ ἐποχή μας εἶναι ἴδια, γιατί μετερχόμαστε τά ἴδια ἁμαρτήματα πού μετέρχονταν καί οἱ Σοδομίτες! Ναί! Διότι τά ἁμαρτήματα ἐκεῖνα, πού δέν εἶχαν ντροπή, καί ξεχύνονταν στούς δρόμους ἐκείνης τῆς ἁμαρτωλῆς πόλεως, ξεχειλίζουν καί στήν ἐποχή μας... καί στήν Εὐρώπη, καί στήν Ἀμερική, ἀλλά καί στήν Ἑλλάδα δυστυχῶς! Γιατί; γιατί ὑπάρχει πλησμονή ἀγαθῶν, καί δέν στρέφουμε τό πρόσωπό μας, τά μάτια μας, πρὸς τόν Θεό, γιά νά Τοῦ ποῦμε *εὐχαριστοῦμε γιά τά ἀγαθά πού Ἐσύ μᾶς ἔδωσες!* Ὁ Θεός μᾶς δίνει τά ἀγαθά. Ἀλλά ἐμεῖς τί κάνουμε; ἀλλάζουμε προσανατολισμό. Δέν χρειαζόμαστε πιά τόν Θεό· τά ἀγαθά Του μόνο θέλουμε. Καί ἔχοντας τά ἀγαθά Του, στό τέλος φτάνουμε νά γίνουμε ὑλιστές, νά γίνουμε σάρκες, δηλαδή σαρκικοί ἄνθρωποι, καί ἔτσι χάνουμε ἀπό τόν ὀπτικό μας ὁρίζοντα τόν Θεό, μέ ἀποτέλεσμα νά συμβεῖ ὅ,τι

13. Βλ. Λουκᾶ 17, 28-30. Β' Πέτρο. 2, 6. Ἰούδα 7.

συνέβη στήν ἐποχή τοῦ Νῶε καί στήν ἐποχή τῶν Σοδόμων καί Γομόρρας.

Σᾶς εἶπα ὅτι φοβᾶμαι πολύ· φοβᾶμαι πάρα πολύ μήπως καί στόν τόπο μας ἔρθῃ κάποια καταστροφή. Νά μέ θυμόσαστε. Ἐκτός ἂν μετανοήσουμε. Προσέξτε· ἐκτός ἂν μετανοήσουμε! Ἀλλά πολύ τό φοβᾶμαι! Ὁ-λος αὐτός ὁ πλεονασμός τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν –πού φτάνουμε νά πετᾶμε καί στά σκουπίδια τά ὑλικά μας ἀγαθά!– πολύ μέ φοβίζει. Νά σᾶς θυμίσω πώς σ' αὐτή τήν σπατάλη μᾶς ἐμποδίζει καί ἡ ἐντολή τοῦ Χριστοῦ, πού εἶχε πεῖ «*ἵνα μή τι ἀπόληται*»¹⁴, τίποτα νά μή χάνεται, ἀλλά νά ὑπάρχει πνεῦμα οἰκονομίας.

Ποιός κάνει οἰκονομία σήμερα; Κανένας· μόνο οἱ σῶφρονες ἄνθρωποι. Φοβᾶμαι ὅμως ὅτι οἱ σῶφρονες ἄνθρωποι εἶναι λίγοι. Καί ὅταν λέμε *οἰκονομία*, δέν ἐννοοῦμε βεβαίως τήν τσιγκουνιά· ἐννοοῦμε τήν καλή διαχείριση τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν· νά μήν ἀγοράζουμε ἀπό τά μαγαζιά περιττά πράγματα, καί μετά τά πετᾶμε καί γεμίζουμε τούς σκουπιδοτενεκέδες μας. Αὐτό εἶναι σπατάλη. Δέν θά γεμίζουμε τούς σκουπιδοτενεκέδες, ἀλλά ἐκεῖνο πού ἀγοράζουμε θά τό χρησιμοποιοῦμε, ἢ θά τό δωρίζουμε, ὥστε νά μήν πάει χαμένο αὐτό πού δέν χρειαζόμαστε. Δέν εἶναι τσιγκουνιά ἡ καλή διαχείριση τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν· εἶναι ἀνάγκη, εἶναι ἐντολή ἀπό τόν ἴδιο τόν Κύριό μας.

Ἀλλά καί οἱ Ἑβραῖοι στήν ἔρημο, παιδιά, συνέδεσαν τήν εἰδωλολατρία μέ τά φαγητά. Θυμόσαστε τί ἔκαναν ὅταν ἔφτιαξαν ἐκεῖνο τό χρυσό ἄγαλμα, τό χρυ-

14. *Ἰωάν.* 6, 13.

σό μοσχάρι; Κάθησαν νά φᾶνε· ἀλλά ἔφαγαν ἄσωτα. Καί τί ἔγινε; «*Μετὰ τὸ φαγεῖν καὶ πιεῖν, λέει τὸ βιβλίον τῆς Ἑξόδου, ἀνέστησαν παίζειν*»¹⁵. Μετὰ τὸ φαγητό καὶ τὸ πιτό τοὺς, σηκώθηκαν καὶ ἔκαναν βρώμικες πράξεις. Αὐτὸ ἐννοεῖ τὸ «*παίζειν*»· βρώμικες πράξεις, ἄσωτία σέ ὑπερθετικό βαθμό! Εἶδατε δέ τὴν καταστροφή πού ἐπῆλθε καὶ πῶς ὀργίσθηκε ὁ Θεός ὅταν εἶδε αὐτὴ τὴν κατάσταση; Μά κι ὁ Μωυσῆς ὀργίσθηκε καὶ εἶπε: *Ἐνας λαός τόσο παχύλος, τόσο βορβορώδης, πού κάνει σκοπὸ τὴν κοιλιά του καὶ τὰ ὑπογάστρια του, αὐτὸς ὁ λαός εἶναι ἀνάξιος νά κρατήσῃ νόμους πνευματικούς, ὅπως ἦταν οἱ δέκα ἐντολές στίς δύο πλάκες πού κρατοῦσε. Ἐριξε κάτω τίς πλάκες καὶ τίς ἔσπασε, ἀκριβῶς γιατί ἡ ἀγανάκτηση τοῦ Μωυσέως ἦταν σέ ὑπερθετικό βαθμό.*

Ἀλλά ἂν ρωτήσετε γιὰ τὸ φαινόμενο τῆς ἀθείας πῶς ἐξηγεῖται, θά σᾶς ἔλεγα τὸ ἑξῆς. Παρακαλῶ προσέξτε. Τὸ φαινόμενο τῆς ἀθείας στὴν ἐποχὴ μας, ἀκόμα καὶ στὴ χώρα μας, εἶναι διάχυτο. Σᾶς ἔχει ἀπασχολήσει τὸ γιατί τάχα οἱ ἄνθρωποι, ἐνῶ ἦταν πιστοί, τώρα μεταβάλλονται σέ ἀπίστους; Πολλοὶ ἐκπαιδευτικοί μας στὰ σχολεῖα εἶναι ἄθεοι· πολλοὶ μαθητές μας εἶναι ἄθεοι, στὰ σπίτια τοὺς εἶναι ἄθεοι. Ρωτήσατε ποιά ἀκριβῶς εἶναι ἡ αἰτία πού σήμερα εἶναι ἄθεοι οἱ ἄνθρωποι μας; Λοιπόν, παιδιά, καὶ τὸ φαινόμενο τῆς ἀθείας ἀπὸ ἐδῶ ἔχει τὴν ἀρχή του· ἀπὸ τὴν αἴσθησις τῆς γεύσεως!

Θά μοῦ πεῖτε *πῶς γίνεται αὐτό;... πῶς;*

---

15. Ἑξοδ. 32, 6.

Ἀκοῦστε· μάρτυς ἡ Ἀγία Γραφή. Παραπονεῖται ὁ Θεός, διὰ μέσου τῆς ὁδοῦ τοῦ Μωυσέως, καὶ λέει τό ἐ-
ξῆς:

«Καὶ ἔφαγεν Ἰακώβ – Ἰακώβ εἶναι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰακώβ, δηλαδή οἱ Ἰσραηλῖτες – καὶ ἐνεπλήσθη», ἔφαγε καὶ χόρτασε. Ἔως ἐδῶ ὑπάρχει ἁμαρτία; Ὁχι. Θά μπορούσε νά πεῖ ὁ Ἰσραήλ: Κύριε, μᾶς ἔδωσες τά ἀγαθὰ τῆς γῆς. Μᾶς εἶπες ὅτι θά μᾶς βάλεις σέ μία χώρα, τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας, ὅπου ρέει μέλι καὶ γάλα. Πράγματι, ἔτσι ἔγινε. Σημειώστε ὅτι ἡ Παλαιστίνη δέν ἦταν ὅπως εἶναι σήμερα, πού εἶναι ξερή γῆ, χωρίς δά-
ση καὶ λοιπά· ἦταν εὐφορη γῆ, εὐφορότατη, γύρω στά 1500 π.Χ..¹⁶

»Καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἡγαπημένος», καὶ κλώπησε ὁ ἀγαπημένος. Προσέξτε: Πότε «ἀπελάκτισεν»; πότε κλώπησε; Ὅταν ἔφαγε καὶ ἐνεπλήσθη· ὅταν ἔφαγε καὶ χόρτασε.

»Ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη». Κοιτάξτε τά τρία αὐτά συνώνυμα: «ἐλιπάνθη», γέμισε μέ λίπος, «ἐπαχύνθη», πάχυνε, «ἐπλατύνθη», χόντρυνε.

»Καὶ ἐγκατέλιπε τὸν Θεὸν τὸν ποιήσαντα αὐτὸν καὶ ἀπέστη ἀπὸ Θεοῦ σωτῆρος αὐτοῦ»¹⁷, καὶ ἐγκατέ-

16. Ἡ ἐρημοποίηση τῆς γῆς εἶναι ἓνα εἶδος ὑποβαθμίσεώς της, ὅ-
που μιά σχετικὰ εὐφορη περιοχὴ γίνεται ὅλο καὶ πιό ἄγονη, λόγω
ἐλλείψεως νεροῦ, βλαστήσεως καὶ ἄγριας ζωῆς (Geist H., *The
Causes and Progression of Desertification*. Ashgate, 2005, p. 2).
Ἱστορικά στοιχεῖα δείχνουν ὅτι σοβαρὴ καὶ ἐκτεταμένη ὑποβάθ-
μιση τῆς γῆς συνέβη πρὶν ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνες σέ κάποιες περιο-
χὲς τῆς Κίνας, τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Μεσοποταμίας ([https://en.
wikipedia.org/wiki/Desertification](https://en.wikipedia.org/wiki/Desertification)). Ἡ ἐρημοποίηση προκαλεῖται
ἀπὸ τὴν κλιματικὴ ἀλλαγὴ καὶ ἄλλες ἀνθρώπινες δραστηριότητες.

17. Δευτ. 32, 15.

λειψε τόν Θεό, πού τόν δημιούργησε, καί απομακρύνθηκε από τόν Θεό τόν Σωτήρα του.

Τό «ἀπέστη», ἔφυγε, σημαίνει ἀθεΐα. Ὅχι ἀπιστία· ἄλλο ἢ ἀπιστία καί ἄλλο ἢ ἀθεΐα. Ἡ ἀθεΐα εἶναι τό νά μή δέχεται κανεῖς πιά τίποτα, νά μή δέχεται τίποτα ἔξω ἀπό τόν ἑαυτό του, τήν αὐθεντία του, νά ἱκανοποιεῖ τίς ἡδονές του καί τίποτε ἄλλο. Πότε γίνεται αὐτό; Ὅταν ἀρχίσει ὁ ἄνθρωπος νά τρώει καλά καί νά πίνει καλά. Ἐδῶ εἶναι τό φοβερό, παιδιά, ἐδῶ εἶναι ἡ ἀρχή τῆς ἀθεΐας.

Ὅσο καιρό δέν εἴχαμε πλεονασμό ἀγαθῶν, στήν Δύση ὁλόκληρη, τότε λέγαμε ὅτι ὑπάρχει ὁ Θεός· τώρα πού χορτάσαμε, λέμε ὅτι δέν ὑπάρχει ὁ Θεός. Εἶναι τραγικό τό φαινόμενο αὐτό. Ἀλλά δέν εἶναι μόνο τό σημεῖο τοῦτο. Ὅταν ἀρνηθοῦμε τό Εὐαγγέλιο, ἐπειδή ἀκριβῶς θεοποιήσαμε τήν κοιλία μας, τότε εἴμαστε οἱ πιό δυστυχημένοι ἄνθρωποι.

Προηγουμένως γινόταν μία Βάπτισις ἐπάνω στόν Ναό¹⁸, καί σκέφτεται κανεῖς τί νά εὐχηθεῖ σ' αὐτό τό παιδάκι. Ἄς εὐχηθοῦμε νά γίνει καλός Χριστιανός, νά μείνει στόν δρόμο τοῦ Θεοῦ. Καί ὅλοι ἐμεῖς πού παρευρισκόμασταν γύρω εἴμαστε βαπτισμένοι, καί ὅλα τά παιδιά, ἐσεῖς πού μέ ἀκοῦτε, εἴστε ὅλοι βαπτισμένοι. Ἄραγε, ποῦ θά καταλήξουμε; ποῦ θά φτάσουμε;

Ἀκοῦστε τί λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «Πολλοὶ περιπατοῦσιν, οὕς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία»¹⁹. Πολλοί

18. Ἐννοεῖ τόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους, στό ὑπόγειο τοῦ ὁποίου γίνονταν τά κατηχητικά αὐτά μαθήματα.

19. Φιλίπ. 3, 18-19.

συμπεριφέρονται ἄσχημα, γιά τούς ὁποίους πολλές φορές σᾶς μιλοῦσα καί πού τώρα κλαίγοντας σᾶς λέω, τούς ἐχθρούς τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, τῶν ὁποίων τό τέλος εἶναι ἡ καταστροφή, τῶν ὁποίων θεός εἶναι ἡ κοιλιά τους!

Ἐχθροί;... Ποιοί εἶναι αὐτοί οἱ ἐχθροί τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ; Μήπως τίποτα ἐχθροί πού ἔρχονται νά μᾶς χτυπήσουν; Ὁχι. Εἶναι ἐκεῖνοι πού ἡ κοιλιά τους εἶναι ὁ θεός τους! Ἀπό τήν στιγμή δηλαδή πού ὁ Χριστιανός μεταβάλλει τήν κοιλιά του σέ μέσον ποικίλης ἱκανοποιήσεως, γίνεται ἐχθρός τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ.

Γιατί δέν λέει ἐχθρός τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά ἐχθρός τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ; Διότι τό Εὐαγγέλιο, παιδιά, εἶναι σταυρικό· δηλαδή ἀπαιτεῖ θυσία, ἀπαιτεῖ κόπο, ἀπαιτεῖ ἀγώνα, ἄσκησι. Ὁ σταυρός εἶναι σύμβολο τῆς ἀσκήσεως, τοῦ ἀγῶνος καί τῆς θυσίας. Γι' αὐτό λέει ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί, ἄν καί βαπτίστηκαν, ἀρνοῦνται πλέον τή δύναμη τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, ἀφοῦ ἱκανοποιοῦν τίς αἰσθήσεις τους, καί μάλιστα τήν κοιλιά τους τήν ἔκαναν θεό! Εἶναι φοβερό!

Τήν ἐποχή μας, παιδιά, τή φοβερή ἐποχή μας, θά μπορούσαμε νά τήν χαρακτηρίσουμε μέ δύο χωρία τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Τό πρῶτο: «*Ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς καί ἐσπαταλήσατε, ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὥς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς*»²⁰. Ζήσατε πάνω στή γῇ μέ ἀπολαύσεις, καί σπατάλες, θρέψατε τίς καρδιές σας, σάν νά πηγαίνατε

20. *Ἰακ.* 5, 5.

γιά σφάξιμο, ὅπως –μέ συγχωρεῖτε– τὰ γουρούνια πού τὰ πᾶνε γιά σφάξιμο! Καί πράγματι γιά σφάξιμο πηγαίνουμε! Ἕνας πόλεμος εἶναι τό σφάξιμο αὐτῶν τῶν καλοθρεμμένων γουρουνιῶν, ἐκεῖ πού φτάσαμε!

Καί τό δεύτερο χωρίο: «*Ψυχὴ ἐν πλησμονῇ οὕσα κηρίοις ἐμπαίζει, ψυχῇ δὲ ἐνδεεῖ καὶ τὰ πικρὰ γλυκέα φαίνεται*»²¹. Ὁ ἄνθρωπος πού εἶναι χορτασμένος ἀπὸ ἀγαθὰ, ἀηδιάζει ἀκόμα καὶ τὴν κηρήθρα μέ τό μέλι· ὁ ἄνθρωπος ὅμως πού πεινάει, καὶ τὰ πικρὰ τοῦ φαίνονται γλυκά. Βλέπετε τί κάνουν τὰ παιδιά στό σχολεῖο, πού πετᾶνε στὰ σκουπίδια τίς σοκολάτες, τὰ γλυκά, τὰ πάντα!... Σερβίρουμε στό Μοναστήρι μας στὰ μικρὰ παιδιά ἕνα γλυκό, πού δίνουμε ὅταν πάει κάποιος ἐπίσκεψη... Δέν τό θέλω λένε! Γιατί; Εἶναι χορτᾶτα τὰ παιδιά! Εἶναι αὐτό πού λένε οἱ *Παροιμίες*, ὅτι βλέπουν ἀκόμα καὶ τὴν κηρήθρα μέ τό μέλι, καὶ ἀηδιάζουν. Ἀλλά, στούς φτωχοὺς, καὶ τὰ πικρὰ εἶναι γλυκά. Ξερό νά εἶναι τό ψωμί· ἐάν πεινᾷς, τό βλέπεις πολύ ὠραῖο.

Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἐποχή μας. Καί τὰ μαθητικά ἀκόμη πάρτυς, πού παίρνουν μέρος μέχρι καὶ παιδιά τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, τοῦτο φανερώνει.

Ἡ ἐποχή μας δηλαδή εἶναι στό ἔπακρο ἡδονιστικῆς. Τό κάπνισμα τί εἶναι; τὰ ναρκωτικά τί εἶναι; τὰ ποτά τί εἶναι; Φανερώνουν ὅτι ἡ ἐποχή μας εἶναι πέρα γιά πέρα ἡδονιστικῆς.

Στὴν ἐποχή μας, ἂν θέλαμε νά τῆς βάλουμε μιά ἐπιγραφή, ξέρετε ποιά θά ἦταν μᾶλλον ἢ πιό κατάλληλη; ἐκείνη ἡ ἐπιγραφή πού μπῆκε στόν τάφο τοῦ Σαρ-

---

21. *Παρ.* 27, 7.

δανάπαλου, πού ἔγραφε τά ἑξῆς: «*Ταῦτ' ἔχω ὅσσοι ἔφαγον καὶ ἐφύβρισα καὶ μετ' ἔρωτος τέρπον ἔπαθον, τὰ δὲ πολλὰ καὶ ὄλβια κεῖνα λέλειπται*»²². Αὐτὰ ἔχω, ὅσα ἔφαγα καὶ ὅσα ἤπια καὶ ὅσα ἀφροδισίασα, ἔκανα κακές καὶ ἀνήθικες πράξεις· αὐτά μοῦ ἔμειναν, τίποτα ἄλλο· τά πολλὰ ὅμως καὶ μακάρια, ἐκεῖνα ἔχουν φύγει. Καί κάποιος περαστικός πού πέρασε καὶ εἶδε τὴν ἐπιγραφή εἶπε: *Αὕτῃ ἡ ἐπιγραφή δέν ἀνήκει σ' ἓναν βασιλιά ἢ σ' ἓναν ἄνθρωπο, ἀλλὰ σέ ἓνα γουρουνί!...*

Παιδιά, αὕτῃ εἶναι ἡ ἐποχή μας! Γι' αὐτό, ὅπως λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἐσεῖς νά γίνετε ἄψογοι καὶ ἀκέραιοι, παιδιά τοῦ Θεοῦ καθαρά, μέσα σέ μιὰ γενεά διεφθαρμένη καὶ διεστραμμένη. Σπεύσατε λοιπόν νά σωθεῖτε ἀπ' αὐτὴν τὴν σχολιά, τὴν δύσκολη καὶ διεστραμμένη ἐποχή μας.²³

Ἀλλὰ τό θέμα τῆς γεύσεως ἀκόμα δέν τελείωσε. Θά συνεχίσουμε, πρῶτα ὁ Θεός, τὴν ἐρχόμενη Κυριακή.

Κυριακή, 14 Ὀκτωβρίου 1984

22. Βλ. Διοδώρου Σικελιώτου *Βιβλιοθήκης Ἱστορικῆς*, 2.23.3.11-12, ἔκδ. Teubner, Leipzig 1888, καὶ Πλουτάρχου, *Περὶ τοῦ ἑαυτὸν ἐπαινεῖν ἀνεπιφθόνως*, 17 p.546 a-b.

23. Βλ. *Φιλιπ.* 2, 15.